

Twee weduwen verloren hun tweejarige kinderen door ongeluk en ziekte

Fred Foppen

Amsterdam, zaterdag 27 januari 1866. “Heden nacht is naar het binnen-gasthuis vervoerd een tweejarig jongske, H. Th. Walman, dat door kokend water zeer ernstige brandwonden over het geheele ligchaam heeft bekomen”. Zo stond het onder het kopje “Amsterdam, 27 Januarij” in de editie van het Algemeen Handelsblad van de maandag erna. In de statistieken van Amsterdamse Doodsoorzaken staat dat het tweejarige kind, dat woonde aan de Baangracht 137, na opname in het Gasthuis aan de Achterburgwal 34 is overleden als gevolg van “verbranding”. Het slachtoffer, Hendrik Theodorus Walman, was op 5 september 1863 geboren aan de Baangracht 137, en in zijn geboorteakte staat alleen dat hij de zoon is van Antonia Wilhelmina Walman. Zij was op 20 februari 1820 in Deventer geboren, waar haar vader Gerrit Walman als sapeur - timmerman - voor het leger werkte. Het gezin is later naar Amsterdam verhuisd, waar vader Walman de kost verdiende als schoenmaker. Dochter Antonia Wilhelmina trouwde op 18 juni 1845 met Friedrich Wilhelm Bicker, die in 1815 geboren was in Schötmar in het vorstendom Lippe. Deze Bicker, wiens naam ook geschreven werd als Fredrik Willem Bikker en Bekker, was van beroep suikerbakker; veel suikerbakkers in Amsterdam waren toen Duitse immigranten. In hun huwelijksakte staat dat zij de op 18 mei 1845 geboren Maria Hendrica Walman erkennen als hun kind. Het nieuwe gezin ging vlak bij haar ouders wonen, namelijk op de Baangracht 136, waar zij tussen 1845 en 1857 vijf kinderen kregen. Op 27 maart 1858 overleed de vader van Antonia Wilhelmina en op 15 augustus van datzelfde jaar is ook haar man Fredrik Willem Bicker overleden. Zij is toen met haar vijf kinderen ingetrokken bij haar moeder op de Baangracht 137, maar nog geen drie maanden later overleed ook haar moeder Johanna Christina te Boekhorst. Weduwe Walman kreeg op 25 april 1861 een dochtertje, dat ook Antonia Wilhelmina werd genoemd, maar er staat niet bij wie de vader was. Het dochtertje overleed al na negen maanden en daarna kreeg zij Hendrik Theodorus Walman. Hij werd net twee jaar.

Op diezelfde 27 januari staat in de statistieken dat nog een tweejarig kindje, een meisje, is overleden, in dit geval aan bronchitis, een ziekte waartegen in die tijd geen geneesmiddelen bestonden. Deze Margaretha Jacoba Arends was op 31 oktober 1863 in Amsterdam aan de Goudsbloemstraat 360 geboren. In de geboorteakte staat alleen dat Margaretha Jacoba dochter is van Aagje Arends, maar er staat niet bij dat Aagje weduwe was en ook niet wie de vader was. Deze Aagje Arends was op 15 september 1827 in Amsterdam geboren, waar zij op 26 maart 1851 trouwde met Fredrik Smit van beroep zeeman. Fredrik Smit haalde als 19-jarige op 9 april 1845 al de krant, toen hij gewond werd aan hoofd en handen, omdat hij zes meter hoog uit de mast was gevallen van het schip Elizabeth, dat in het Schippersgrachtje lag. In 1858 voer Fredrik Smit als stoker op het stoomschip Noord-Holland van de Amsterdamse Stoomschroef-Schooner-Reederij. Directeur Paul van Vlissingen moest eind december 1858 bekend maken, dat de rederij al weken niets meer gehoord had van het stoomschip Noord-Holland en dat het schip dus tussen Kopenhagen en Amsterdam met man en muis moet zijn vergaan. In het Nieuw Amsterdamsch handels- en effectenblad van 29 december 1858 staat in een overzicht van schepen waarvan niets meer is gehoord ook “Het Nederlandsch stoomschip Noord-Holland, kapt. J. Blad, den 3den Nov. v. Stockholm en de 7den dito v. Kopenhagen herwaarts vertrokken, niets vernomen”. Er is nooit iets van het schip gevonden. Eind december 1858 begon van Vlissingen samen met de gebroeders Evert en Antonij Scheer in Amsterdam een inzamelingsactie om de behoeftige nabestaanden financieel te helpen. Vijf jaar nadat Aagje niets meer van haar man had gehoord, kon zij in 1863 een procedure beginnen om te mogen hertrouwen, waarna in de Nederlandsche Staatscourant van 21 april 1864 het vonnis werd gepubliceerd dat aan Aagje Arends op grond van het “regtsvermoeden van overlijden op 9 November 1858 verlof verleend wordt tot het aangaan van een ander Huwelijk”. In het Bevolkingsregister van Amsterdam staat dan ook achter de naam van Fredrik Smit, overleden op zee op 9 november 1858, achter de naam van Aagje staat dan de W van weduwe. Voor zover bekend hadden Aagje Arends en Fredrik Smit geen kinderen. Nog twee vrouwen, Wiepke Zeijlstra, vrouw van kapitein Jan Blad, en Hendrikje Hendrika Schulte, vrouw van matroos Johann Diederich Karl Brand, vroegen en kregen toestemming om te mogen hertrouwen.

En hoe ging het verder

Aagje Arends is op 3 augustus 1864 hertrouwd met Petrus Hent, vergulder van beroep. In de huwelijksakte staat dat “de beide afkondigingen tot dit Huwelijk zijn onverhinderd geschied, alhier den zesentwintsten en Eenendertigsten Julij laatstleden. Voorts zijn aan ons overgelegd ten Eersten de geboorte acten der Verloofden en ten tweeden Regterlijke autorisatie verleend aan de Bruid tot het aangaan van een ander Huwelijk op grond van afwezigheid van haar Echtgenoot”. Zij kregen een dochter, Petronella. Aagje Arends is in Amsterdam overleden op 9 november 1883.

Antonia Wilhelmina Walman is op 29 maart 1871 hertrouwd met Christoffel Eijland en op 25 mei 1888 is zij, 68 jaar oud, in Amsterdam overleden.

De Baangracht heet sinds 1866 Lijnbaansgracht. Het huis aan de Baangracht/Lijnbaansgracht is in 1932 onbewoonbaar verklaard en daarna in 1946 gesloopt.

De Stoomschroef-Schooner-Reederij, die ook al voor het vergaan van de Noord-Holland niet goed liep, is op 23 juli 1861 opgeheven.

Het stoomschip, de Noord-Holland, was gebouwd door de Koninklijke Fabriek van Stoom en andere Werktuigen, die in 1828 door Paul van Vlissingen en Bram Dudok van Heel was opgericht. Deze fabriek was een voorganger van Werkspoor, dat later is opgegaan in het Stork concern.

Het vorstendom Lippe bestond van 1798 tot 1918. In 1871 trad het staatje toe tot het Duitse Keizerrijk en in 1918 hield het vorstendom Lippe op te bestaan na het aftreden van keurvorst Leopold IV.

In de statistieken van Amsterdamse Doodsoorzaken staat H. Th. Walman vermeld als meisje. De klerk moet zich bij het overschrijven vergist hebben, want in de overlijdensakte en in de krant staat duidelijk dat H. Th. Walman een jongen was.

Bronnen

Algemeen Handelsblad, 29 januari 1866, p. 3; 9 april 1845, p. 3

Nederlandsche Staatscourant, 23 juli 1861, p. 4; 21 april 1864, p. 4; 11 december 1864, p. 7; 24 februari 1865, p. 7

Nieuw Nederlandsch handels- en effectenblad, 29 december 1858, p. 2

Nieuwe Rotterdamsche Courant, 27 december 1858, p. 4

Ons Amsterdam, Marius van Melle, juni 1993

Stadsarchief Amsterdam, Alex van Reenen